

MÜHENDİSLİK ALANLARINA İLİŞKİN AKREDİTASYON RAPORU

AVRUPA BİRLİĞİNDE YÜKSEKÖĞRETİM KALİTE YÖNETİMİ

GİRİŞ

Kalite kavramı, AB yükseköğretim politika tartışmalarında odak noktalardan birine yerleşmiş bulunmaktadır. Yükseköğretimde uyumlu bir gelişmenin sağlanması çabaları, kalitenin artırılması yanında bu uyumun, kurulmak istenen "Vatandaşlar Avrupası"nın önemli yapı taşlarından biri olduğu bilinci ile de sürdürülmektedir. Avrupa uyumluluk çalışmaları, İngiltere ve kıta Avrupası gibi iki değişik geleneği bağdaştırmak zorundadır. Kıta Avrupası'nda yükseköğretim devlet ve bürokrasi tarafından denetlenmekte ve homojen bir yapı oluşturmak amacından hareket edilmektedir. İngiltere'de (ve ABD'de) ise bağımsız akreditasyon kuruluşları görev yapmaktadır. Kıta Avrupası'nda yakın zamana kadar egemen olan görüş, "devlet denetimi varsa akreditasyon gerekmez" olarak özetlenebilir.

Devlet üniversitelerinin bütçeleri ile denetlenmesi ilkelerine dayanan kıta Avrupası uygulaması nedeni ile AB'de ilk eğilim eğitim kurumlarının akreditasyonu yerine, değişik kurumlardan verilen diplomaların karşılıklı tanınması yönünde olmuştur. Diplomaların ve sertifikaların denkliği yanında mesleki eğitimin ölçütleri, eğitim sistemleri arasında işbirliği ve adaptasyon konuları üzerinde çalışılmaktadır. Bu amaçla Avrupa Topluluğu (AT) Komisyonu'nun çeşitli servisleri tarafından hazırlanan bir dizi program bulunmaktadır.

KALİTE DEĞERLENDİRMESİ

Yükseköğretim kalitesine yöneltilen yoğun dikkatin ardında,

- kamu harcamaların (ve bu arada eğitime ayrılan kaynakların) sınırları zorlayacak biçimde artması ve yapılan masraf

karşılığında yükseköğretim kalitesinin sorgulanması,

- AB yükseköğretim sistemlerinin genişlemesi, artan öğrenci, bölüm ve kurum sayısı nedeni ile yapılan harcamaların, harcama alanı ve miktarı yönünden yoğun biçimde tartışılması,
- iletişimdeki gelişmelerin desteklediği "açıklık" ve "hesap verme sorumluluğu" kavramlarının toplumda genel olarak kabul görmesi ve eğitim kurumlarından, diğer kesimlerde olduğu gibi topluma "ne" yaptıklarını ve "nasıl" yaptıklarını açıklamalarının beklenmesi,
- AB içinde öğrenci, öğretmen ve araştırmacı dolaşımının artması sonucu, değişik eğitim sistemlerince kabul edilmiş olan yeterliklerin, standartların ve kredilerin eşdeğerliği sorununun doğması

gibi nedenler bulunmaktadır. Akademik tanınırlık sorununu ifade eden son neden, kalite değerlendirmesi konusuna Avrupa boyutunu eklemektedir. İlk iki neden ise, yükseköğretim kurumlarının topluma sağladığı hizmetler ile ilgili "dışsal değerler" in, gerçeği aramak ve bilgiyi elde etmek ideallerinde yatan "içsel değerler" yanında kazandığı önemi göstermektedir. Ayrılan kaynakların açık sosyal yararlar karşılığı hak edilmesi artan bir talep olduğundan, eğitim kurumlarının kendi işlevlerinin ilgililiğini ve kalitesini topluma gösterme sorumluluğu önem kazanmaktadır.

İngiltere dışındaki AB ülkelerinin hemen hepsinde üniversiteler çoğunlukla devlet üniversiteleridir. Özellikle son on-onbeş yılda kamu açıkları önemli makro-ekonomik sorunların başında geldiğinden, kamu harcamalarında yapılan kısıtlamalar üniversiteleri de etkilemektedir. Yukarıdaki

açıklamaların ışığında varılan nokta, akademik ve mesleki tanınırlık için Topluluk ölçütlerinin saptanmasının zamanının geldiğidir. AT Komisyonu'nun COM(94)596 (Ref. 8) sayılı komünikesinde bu konu ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

KALİTE KAVRAMI

Yükseköğretimin dışsal değerlerine duyulan ilginin artmasına karşın, bu alandaki kalite kavramının berraklaştığı söylenemez. Faydacı bir yaklaşımla, kaliteyi "amaca uygunluk" olarak tanımlayabiliriz. Bu yaklaşımda, bir fenomenin amaçları hakkında ilgili tarafın görüşleri, fenomenin kalitesini belirlemektedir. Eğer ilgiliyi "müşteri" olarak tanımlarsak, yükseköğretimim müşterilerini saptamak gerekecektir. Devlet üniversitelerinde yükseköğretim kurumlarına parayı ödeyen devletin kendisi, yükseköğretim kurumlarının ilk elde kullanıcıları öğrenciler, öğrencileri daha sonra kullananlar ise işverenlerdir. Tüm bu ilgililerin müşteri olduğu düşünülebilir. Ayrıca, yükseköğretimin bilim ve eğitim toplumundan kaynaklanan güçlü bir mesleki kalite anlayışı bulunmaktadır. İddia sahiplerinin (öğrencilerin, öğretim üyelerinin, bilim toplumlarının, devletin ve işverenlerin) sayısı ile bu iddia sahiplerinin amaçlarının sayısı kalite tanımını daha da karmaşıklaştırmaktadır. Bununla beraber kitle eğitimi veren sistemlerin,

- değişik öğrenci ihtiyaç ve yeteneklerine,
- değişik toplum taleplerine

yanıt verebilmesi gereği, çıkış noktası olarak alınabilir. Buna göre yükseköğretimde kalite değerlendirmesi,

- liyakat esasına göre (kurumun evrensel normlarına uygunluğu),
- toplumsal değerlendirme (toplumun gereksinimlerine uygunluk),
- bireysel değerlendirme (öğrenci gereksinimlerine uygunluk)

olarak üç yönden yapılabilir. Burada vurgulanması gereken, kalite değerlendirmesinin değer yargılarına bağlı

olduğu, genelde programların niteliklerinin saptanmış (en az) ölçütlere göre onaylanması anlamına gelen klasik akreditasyondan ayrılmıştır.

AKREDİTASYON

Devlet bütçesi, öğretim üyelerinin devlet memuru olması, öğrencilerin devletçe konulan sınavlar sonucu üniversiteye alınmaları yolu ile yapılan kalite denetimi ex ante (önceden) özelliktedir ve daha başta sağlanmış sayılır. ABD ve İngiltere gibi ülkelerde uygulanan yükseköğretimin akreditasyonu yönetimi ise, denetimi ex post (sonradan) ve ürüne bağlı olarak yapmaktadır. Klasik akreditasyon uygulamasının amaçları,

- kurumların ve kurum programlarının, mesleki ve akademik yönleri ile belli ölçütlere uygunluğunu ilgili kesimlere (müşterilere) ilan edilmek üzere belirlemek,
- programların geliştirilmesine yardımcı olmak ve eğitimin genelde iyileşmesini desteklemek

olarak özetlenebilir. Bir çok sektörde, hizmeti veren kurum ile hizmetin kalitesini denetleyen otoritenin birbirlerinden ayrılması, denetleme ve düzenlemenin bağımsız erk tarafından gerçekleştirilmesi ilkesi giderek kabul görmektedir. Buna paralel olarak yükseköğretimde akreditasyon AB gündemine girmiş ve devlet denetimine seçenek olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarının bağımsızlaşarak kalitelerinin artırılmasını hedefleyen yeni akreditasyon anlayışı aşağıdaki konuları içermektedir:

- **Kalite Denetimi:** Kalite gereklerinin yerine getirilmesinde kullanılan işlemsel teknikler ve faaliyetler. Bürokratik standartların uygulanması ile ilgilenen geleneksel yöntemlere kıyasla, yeni yöntemlerde kullanılan denetim tanımı kalitenin artırılmasını vurgulamaktadır.
- **Kalite Yönetimi:** Yönetimin, Kalite politikasının (niyetler ve kuruluşun yönetimi) kararlaştırılması ve uygulanması ile ilgili genel yönetim işlevleri.

- **Kalite Güvencesi:** Yeterli güveni sağlamak için gerekli tüm planlanmış ve sistemli faaliyetler.
- **Kalite Değerlendirmesi:** Kalite faaliyetinin planlanmış düzenlemelere uyumluluğunu ve eğitim sisteminin amaçlara uygun olarak yürütülmesini saptayan sistemli inceleme.

Bu doğrultuda ortaya çıkan yeni Avrupa esasları,

- kurumun kendi kendini değerlendirmesi,
- ortak kural ve yöntemlere uyulması,
- bir uzman grubunun (yüksek uzman denetleme grubu-peer review group) kurumu dışarıdan denetlemesi,
- sonuç raporlarının hazırlanması ve ilgililere iletilmesi

özelliklerini taşımaktadır. Birçok etkenin yanında, akreditasyon yönteminin eğitim kurumları tarafından yaygın olarak benimsenmesi akreditasyonun başarısının ön koşullarından birisidir.

GELENEKSEL KALİTE YÖNETİMİ YÖNTEMLERİ

Yükseköğretim üzerine yapılan yayınlarda iki tür Avrupa geleneğinden söz edilir: İngiliz geleneği ve kıta geleneği. Bu iki geleneği farklılaştıran önemli etmenlerden biri de kalite denetim tarzıdır.

Kıta Geleneği

Kıta Avrupa'sı yükseköğretimi devlet denetiminde yürüten bir faaliyet olup iki ana gelenek bulunur: Alman (Humboldtçu) ve Fransız (Napolyoncu) gelenekleri. Bu iki gelenek kıta ülkeleri için model oluşturmuştur. Napolyoncu gelenekte devlet denetimi, ders programına, ders verme usullerine ve öğrenci davranışlarına kadar yaygınlaşmışken, Humboldtçu gelenekte eğitim ve öğretim özgürlüğüne dikkat edilmektedir. Bununla beraber her iki gelenek te, devlet ile yükseköğretim arasındaki ilişkileri benzer biçimlerde etkilemiştir. Aralarındaki başlıca ortak yönler şunlardır:

- Yükseköğretim üzerinde ex ante denetimler kurulmuştur. Devletin ve ulusal ekonominin iyiliği için yükseköğretimden yararlanmak amacı zımnen taşınır.
- Yükseköğretime girdi nitelikli kalite denetim düzenlemeleri; kurum (yıllık bütçe ayrılır), akademik personel (diploma gerekleri, yarışma türü sınavlar vb. kalite denetimleri yapan devlet memuru, sınırlı sayıda kadroya devlet tarafından atanan sınırlı sayıda personel) ve öğrenciler (giriş sınavları vb. yarışlar) düzeyinde işler.
- Eğitim sürecinin ex ante denetimi, ders programı onay yöntemleri, programın ve sınavların bazen ayrıntılı biçimde tanımlanmaları ile gerçekleşir.
- Eğitim sürecine ait resmî tebliğlerin uygulanmasının ex post denetimi, bazı durumlarda devlet müfettişlerince yapılır.
- Yükseköğretim mezunlarının (ürünlerinin) kalitesi ise, ex ante belirlenmiş kriterler ve ulusal dereceleri almak için girilen ex post ek sınav uygulaması ile denetlenir.

Yukarıda anlatılan türden devlet denetimleri sonucu, Avrupa'da ulusal sistemlerin çeşitliliğine rağmen ABD'ye kıyasla çok daha homojen bir yükseköğretim kalitesi ve düzeyi bulunmaktadır. Tıp, hukuk, mühendislik ve öğretmen eğitimi gibi meslek alanlarındaki devlet denetimi ise özellikle etkilidir.

İngiliz Geleneği

İngiliz geleneğinde devlet denetimi çok daha az gelişmiş olup, yükseköğretim kurumlarına imtiyaz beratları aracılığı ile önemli yetkiler ve özerklik tanınmıştır. Bu nedenle, İngiliz üniversiteleri kendi kalite denetim sistemlerini geliştirmekte özgür olmuşlardır. Personelini kendi kriter ve koşullarına göre seçip atamış, öğrencilerini kendi yöntemleri ile seçmiş (girdiler olarak); kendi programını düzenlemiş (süreç olarak) ve kendi derecelerini vermişlerdir (çıkıtının kalite denetimi). Kıta'da olduğu gibi, yakın zamana kadar eğitimin kalite güvencesi kendiliğinden gerçekleşmiş sayılıyordu.

Devlet desteğinin önemi zamanla artmakla birlikte kaynakların dağıtımı, Üniversite Yardımları Komitesi (UGC) aracılığı ile ve akademisyenler tarafından yapılmaktaydı. Son yıllarda ise hükümete daha bağımlı olan Üniversite Mali Destek Komitesi (UFC) bu görevi devralmıştır. Eğitim çıktısı akademik standartlarının ortak kalite güvenirliği dış denetçiler aracılığı ile sağlanmaktadır. Diğer yükseköğretim kurumlarından gelen saygın akademisyenler olan denetçiler, öğrencilerin başarısını, belirli kalite standartlarına göre saptayarak rapor ederler. Bu düzenlemeye ek olarak, bazı alanlarda ilgili çıkar grupları kendi profesyonel lisans veya akreditasyon çalışmalarında bulunmaktadır (benzeri bir düzenleme, devlet denetimi altında kıta'da da görülmektedir). Kıta ülkelerinde olduğu gibi, öğretmen eğitimi çok sıkı olarak denetlenmektedir.

KALİTE YÖNETİMİNDE YENİ YÖNTEMLER

Geleneksel Avrupa kalite yönetimi yöntemleri, 1980'lerden başlayarak yeni yöntemler ile desteklenmiştir. Bunların arasında Fransa, İngiltere ve Hollanda'daki uygulamalar özellikle dikkati çekmektedir.

Fransa

Geleneksel kalite denetiminin gerçek özerkliği olmayan, tekdüze, katı ve bürokratik bir

sisteme bağlı olmasına getirilen eleştiriler sonucu, 1985 yılında doğrudan Cumhurbaşkanına bağlı olan Ulusal Değerlendirme Komitesi (CNE) kurulmuştur. Yeni bir yönetsel otorite olan CNE'nin, hem hükümete hem de değerlendirdiği kurumlara karşı özerkliği bulunmaktadır. Devlet ile yükseköğretim kurumları arasındaki konumu sonucu bağımsız ve objektif olarak çalışabilmektedir. Bununla beraber, gene bu konumu nedeni ile eğitim kurumlarını işbirliğine ikna etmekte zorlanabilmekte ve destek sıkıntısı çekebilmektedir.

CNE'nin 17 üyesi Cumhurbaşkanı tarafından 4 yıl için atanırlar. Üyelerinin onbiri akademik toplum (üniversiteler ve araştırma kurumları), altısı ise Ekonomik ve Sosyal Konsey, Anayasa Mahkemesi ile Devlet Muhasebe Ofisi temsilcilerinden oluşur. CNE bir kurumun kalite değerlendirmesini,

- kurum çapında değerlendirme,
- yatay disiplin incelemesi

olarak iki aşamada yapar. Bunu yaparken, geleneksel denetim düzenlemeleri içinde yapılan bireysel veya ders değerlendirmelerine inmez. Yükseköğretim kurumlarının kalite kontrolü yanında, CNE bu kurumlar ile Eğitim Bakanlığı arasında yapılan kontratların (eğitim, araştırma vs.) sonuçlarını da denetleyerek, araştırmadan finansmana kadar geniş bir bölgede etkin olur.

CNE'nin kurum çapında (eğitim, araştırma ve yönetim) yaptığı değerlendirme, yükseköğretimde eğitim ve araştırmanın birbirine bağımlı birincil faaliyetler olduğu anlayışına dayanır. Değerlendirmeler kurumun gönüllü başvurusuna veya CNE'nin gerekli görmesine göre işlem başlatılır.

Birinci aşamada,

- eğitim, araştırma ve yönetim konuları kurum çapında değerlendirilir,
- eğitim ve araştırma ortamı değerlendirmeye katılır,

- her denetim sonunda, ilgili yönetimlere verilmek üzere bir öneriler raporu hazırlanır (rapor kamuya açıktır).

İkinci aşamada ise,

- ziyaret edilecek kurumdan kendi kendini değerlendirme raporları istenir (bunlar gizli tutulur),
- CNE, ilgili kurumlardan ve resmî makamlardan istatistiksel verileri toplar,
- kurumu yerinde ziyaret eden bir kurum dışı yüksek uzman grubu (yaklaşık %10'u sanayiden, %5'i yabancı uyruklu, kalanı akademisyen) niteleyici değerlendirmeler yapar ve kamuya açık bir rapor hazırlar. Yatay olarak çalışan komiteler, bir disipline ait tüm dersleri incelerler.

CNE, bütün kurumları yaklaşık sekiz yılda bir ziyaret eder.

İngiltere

1960'larda yükseköğretim üzerindeki devlet etkisinin artmasından sonra, İngiltere'de iki tane kalite yönetimi modeli gelişmiş bulunmaktadır. Birinci model üniversite dışı politeknik ve kolej tipi yükseköğretime uygulanır. Çok sonra, kalite denetimi üniversite yükseköğretimine de yaygınlaştırılmıştır. Yeni düzenlemeler, 1992 tarihli İleri ve Yüksek Öğretim Yasası ile yerleşmeye başlamıştır.

i. Üniversite Dışı Kurumların Onay ve Akreditasyonu: 1964-1992 döneminde politeknik ve kolejlerin kalite denetimi Ulusal Akademik Takdir Konseyi (CNAА) tarafından yürütülmüştür. Ayrıca, Kraliyet Denetleme Dairesi'nin de (HMI) denetimi söz konusudur.

HMI yöntemleri daha çok derslik gözlemlerine dayalı olup varılan sonuçlar Politeknik ve Kolej Mali Destek Konseyi'nin (PCFC) kararlarında kullanılır. Bağımsız bir kuruluş olan CNAА, ex ante olarak politeknik ve kolejlerin ders önerilerini onayladı ve onları beş yılda bir inceledi. Uygulama,

- verilen dersin yapısı ve içeriği, öğretim ve öğrenci değerlendirme metotları,

personelin eğitim ve araştırma nitelikleri dahil mevcut kaynaklar hakkında ayrıntılı kurum raporu,

- yüksek uzman denetleme grubunun kurumu yerinde ziyareti,
- verilen derslerin düzeyliliği için planlanan çalışma sistemi ile gerçek durumu karşılaştıran inceleme

aşamalarını içermektedir. 1988 yılından sonra CNAА, birçok politekniki ve koleji akredite ederek onlara kendi derslerini onaylamaları hakkını vermiştir.

Bu değerlendirme türü, kurum hedeflerini yeterince dikkate almadığı ve devlet-merkezci kıta yaklaşımına dönüştüğü gerekçesi ile eleştirildi. Üniversite içinden ve dışından denetim ayırımına son verilmesi ile CNAА 1993 başında kaldırıldı.

ii. Akademik Denetleme Birimlerinin Kalite Denetimi: HMI denetiminin üniversiteleri de kapsamı tehlikesine karşı, üniversitelerin şemsiye örgütü olan Rektör Yardımcıları ve Yöneticiler Komitesi (CVCP) tarafından 1990/91 döneminde Akademik Denetim (Audit) Birimi (AAU) kuruldu. Her üniversitenin kendi kalite denetiminden sorumlu olduğu İngiliz geleneğinde, dış denetçilerle sağlanan kalite değerlendirmesinin topluma hesap verme açısından eksik olan yönünün AAU tarafından karşılanması düşünülmüyordu. AAU yöntemleri,

- CNAА usulleri,
- mali denetim,
- toplam kalite yönetimi

kategorileri üzerine kurulmuştur. Dışarıdan yapılan mali denetimler dış dünya için kuruluşun muhasebesini, kalite denetimi ise üniversitenin kalite yönetimi sistemlerinin yeterli olup olmadığını ve gerçekte nasıl işlediklerini denetlemektedir. Bu çerçevede AAU, hem yükseköğretimin kalitesine hem de kurumun kendi değerlendirme yöntemlerinin kalitesine yönelik bir meta- değerlendirmeyi hedeflemiştir. Toplam kalite anlayışı içinde müşterinin (öğrenci ve işveren) tatmini, kalite

için personel eğitimi/geliştirilmesi ve nihayet yükseköğretim kalitesinin kurum faaliyetlerinin toplamına bağlı olduğu düşüncesi yer almaktadır.

AAU kalite değerlendirmesinin çekirdeği, değerlendirme ekibinin kurum yerine yaptığı ziyaretlerdir. İki veya üç akademisyenden oluşan bu ekiplerin ziyareti, "müzakere edilmiş davet"lere göre yapılır.

Uygulama,

- kurumun kalite değerlendirme sistemi ile ilgili bilgilerin (ders programı, öğretim yöntemleri, personel kalitesi, dış denetçilerden ve öğrencilerden gelen görüşler vs.) toplanması,
- denetleyicilerin kurumu yerinde ziyaret,
- üniversitenin bütünü için hazırlanan taslak rapor,
- gerektiğinde rektör yardımcısına verilen ve duyarlı noktaları içeren bir rapor,
- kurumun bu raporlara tepkisinin alınmasından sonra hazırlanan nihai rapor

aşamalarını içerir. Nihai rapor AAU tarafından yayınlanmazsa da, üniversitenin kendisi bunu yayınlamaya teşvik edilir.

iii. 1992 sonrası Kalite Denetimi ve Kalite Değerlendirmesi: 1992 sonrası değişiklikler şunlardır:

- Yükseköğretim kurumları başkanlarının oluşturduğu Yükseköğretim Kalite Konseyi (HEQC) ve buna bağlı Kalite Denetimi Bölümü (AAU buraya katılmıştır) kuruldu. CNAAs'ın kalite denetimi sorumluluğu HEQC tarafından yükseköğretimin tümünü kapsayacak biçimde üstlenildi.
- Mali denetimden sorumlu eski üniversite ve üniversite dışı mali destek konseyleri (UPC ve PCF) yerine üç yeni destek konseyi kuruldu (İngiltere, Galler ve İskoçya için). Bu üç konsey daha sonra kurumlar için mali destek kararlarının alınmasında yardımcı olan Kalite Değerlendirme Konseyi'ni kurdular.

Değişiklik sırasında, aşağıdaki kavramlara da açıklık getirildi:

- **Kalite denetimi:** Hizmet kalitesini sürdürmek ve artırmak üzere yapılan kurum içi düzenlemeler.
- **Kalite dış denetimi (audit):** Kurumlarda uygun kalite denetimi mekanizmalarının varlığını kurum dışından inceleme (HEQC'nin sorumluluğu).
- **Kalite değerlendirmesi:** Kurumlardaki öğretim ve öğrenimin kalitesi için dışarıdan inceleme ve karara bağlama (mali destek konseylerinin sorumluluğu).

Yukarıdaki açıklamalara göre, bir kurumun denetlenmesi ve değerlendirilmesi birçok otorite tarafından gerçekleştirilmektedir.

iv. Meslek Kuruluşlarının Akreditasyon Hizmeti: İngiltere'de mimarlık, mühendislik, muhasebecilik gibi bazı meslek dallarında ilgili meslek kuruluşları tarafından verilen önemli bir akreditasyon hizmeti bulunmaktadır.

Hollanda

Hollanda'daki bilim ve yükseköğretim kurumları ile eğitim bakanlığı arasındaki ilişkiler, 1985 yılında yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, yükseköğretim kurumları daha fazla mali ve idari özerkliğe karşı topluma kaliteli eğitim sağlama sorumluluğunu üstlenmiş bulunmaktadır. Kalite değerlendirme, üniversiteler konusunda İşbirliği Yapan Üniversiteler Birliği'ne (VSNU), üniversite dışı kurumlar için de Yükseköğretim Müfettişliği'ne (IHO) bırakılmıştır. Yapılan bazı pilot çalışmalardan sonra kalite değerlendirilmesi usulleri 1989-90 döneminde işlerlik kazandı. Aynı ayrı yapılan öğretim ve araştırma değerlendirmelerinin 1994'ten başlayarak birleştirilmesi planlanmıştır.

Üniversitelerin ortaklaşa sahip oldukları ve finanse ettikleri VSNU sistemi ilginç bir özgün girişimdir. Bu sistem ile kalite değerlendirmesinin ağırlığı, hesap verme sorumluluğundan kalitenin iyileştirmesine kaymış bulunmaktadır. Uygulamanın

odağında, kurum yerine disiplin bazında yapılan ve bir alana ait tüm çalışma programlarını incelemeye alan misafir komiteler bulunmaktadır. Uygulama,

- uygulamaya katılan her bir çalışma programının kendi kendini değerlendirmesi,
- biri alanın, diğeri de eğitim uzmanı olmak üzere altı üyeden oluşan ve katılan fakültelerin dekanlarınca önerilip VSNU tarafından atanan misafir komitenin, kendi kendini değerlendirme raporlarını aldıktan sonra her bir programı ziyaret etmesi,
- ziyaret sonunda açıklanan geçici kalite değerlendirmesi,
- programların kendi yorumları ve geçici değerlendirmeye dayalı olarak hazırlanan nihai rapor

aşamalarından oluşur.

IHO tarafından misafir komitelerin çalışmaları hakkında hazırlanan yıllık raporlar, kamuoyunun ilgisini çekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı yukarıdaki süreçte doğrudan müdahale etmemekte, onun yerine orta ve uzun vadede başvurabileceği önlemleri önceden duyurmaktadır.

YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE YÖNETİMİNİN AVRUPA BOYUTU

Avrupa ülkelerindeki yeni yükseköğretim kalite yönetimlerinde belirginleşen ortak yönler şunlardır:

- Kalite yönetimi sorumluları, meta-düzeyde çalışan ve bağımsız olan otoritelerdir. Sistem koordinatörü rolleri ve hükümet politikalarını kurumlara empoze eden konumda olmamaları, onların sistem içinde kabul görmelerini kolaylaştırmaktadır.
- Kalite yönetimindeki kendi kendini değerlendirme ögesi akademik toplumun bu süreci sahiplenmesine yardım ettiğinden, değerlendirmenin başarısında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bu değerlendirme sırasında dış aktörlerin

(işverenler, mezunlar) görüşlerinin alınması da önerilmektedir.

- Kurumu yerinde inceleyen yüksek uzman gruplarının (dış denetçiler) kurumdakilerin (personel, yönetim, öğrenci) görüşlerini alması ve kurumu (dersler, programlar vs.) incelemesi, kalite yönetiminin yoğunluğu yüksek olan faaliyetleridir.
- Denetim ve değerlendirme sonuçlarının ilgililere önerilerle birlikte rapor edilmesi, hesap verme sorumluluğu için önemli bir mekanizma sağlamaktadır. Bu raporların kurumları veya programları dereceye göre sıralaması yerine, bunların kalitelerini arttırmalarına yardımcı olmaları esas alınmalıdır.

DİPLOMALARIN VE YETERLİKLERİN MESLEKİ VE AKADEMİK TANINIRLIĞI

Avrupa Topluluğu (ve Avrupa Birliği) tarafından kabul edilmiş bulunan temel özgürlükler arasında Topluluk vatandaşlarının ve hizmetlerin iç sınırlara takılmadan serbestçe hareket edebilmesi yer almaktadır. Serbest dolaşım kavramı mesleklerin icrası ve eğitimin yapılması konusundaki Avrupa dayanağı olurken, akademik ve mesleki amaçla yeterliklerin tanınması Avrupa hareket noktasını oluşturmaktadır.

Mesleki tanınmanın amacı yasal hükümlere bağlı olarak bir Avrupa meslek ortamı yaratmak; daha çok özendirilmeye bağlı olarak yürütülen akademik tanınmanın amacı ise eğitimin Avrupa boyutunu güçlendirmektir. Her iki tanıma da, üye ülkelerin değişik ulusal öğrenim sistemlerinden ve iş yerlerini yabancı uyruklulara açmaktaki isteksizliklerden kaynaklanan ve profesyoneller ile öğrencilerin serbest dolaşımını engelleyen etkenleri ortadan kaldırmaktadır.

Üç yıllık ve daha uzun olan yükseköğretim programları diplomalarının tanınma ilkeleri 89/48/EEC sayılı Konsey direktifi (Ref. 14) ile düzenlenmiştir. Bu direktif aynı zamanda, Avrupa eğitim sistemleri yeterlik koşullarının

harmonizasyonu için genel siyasi ve yasal tabanı sağlamıştır. Bu direktifin dışında kalan daha kısa süreli (en az bir yıl) eğitim diplomalarının tanınması ise 92/51/EEC sayılı direktifte (Ref. 15) ele alınmıştır. 89/48/EEC direktifi ile kurulan tanıma sistemi,

- bir ülke eğitim programının başka bir ülkede tanınması için belirli kural ve prosedürlerin bulunması gereği,
- eğitim düzeylerinin karşılaştırılabilirliği,
- ulusal bilgi merkezleri aracılığı ile geliştirilecek Avrupa bilgi ağları ve koordinasyon yolu ile sistemin desteklenmesi

özelliklerini taşımaktadır.

Direktif sonucu, 1992 yılında başlayarak profesyonellerin üye ülkelerde iş bulabilmeleri istisnalar dışında sistemli olarak gerçekleşmektedir. Daha önce bazı işkollarında sağlanmış olan dolaşım olanağının yetersiz yaygınlaşma hızı üzerine çıkartılan direktif, o zamana kadar sektörler bazında çıkartılmış olan direktiflere göre daha genel olup önceki direktiflerin kapsamadığı diplomaları da kapsamaktadır.

MESLEKİ TANINIRLIK

Mesleki tanınırlık, bir Topluluk ülkesinde bazı yeterlikleri kazanarak o ülkede meslek icra hakkını elde eden bir kişinin, başka bir üye ülkede zorlukla karşılaşmadan mesleğini icra edebilmesi diye tanımlanabilir. Mesleki tanıma iki sınıfta toplanmıştır:

i. Yasal Mesleki Tanınırlık

Belli bir meslekte çalışabilme hakkı, genelde o ülkede verilen diploma(lara) sahip olunmasını gerektirmektedir. Bu durumda ev sahibi ülke dışarıda elde edilmiş yeterliklerin kendi koşullarını ne kadar sağladığını değerlendirmek isteyecektir. Bu istekten doğacak engelleri önlemek üzere AT tarafından direktifler yayınlanmış ve bütün düzenlenmiş meslekler (regulated professions)

için mesleki tanınırlık hakkı kabul edilmiştir. Direktifte "diploma",

- bir üye ülkenin yetkili otorite (competent authority) tarafından kendi yasalarına, düzenlemelerine ve idari koşullarına göre verilmiş olan,
- diploma sahibinin bir üniversite veya yüksek öğrenim kurumunda, orta öğrenim sonrası en az üç yıllık bir programı ve gerekli mesleki eğitimi başarı ile tamamladığını gösteren,
- diploma sahibinin o ülkede meslek icra etmek üzere yeterliğini onaylayan

belge olarak,

"düzenlenmiş meslek" ise düzenlenmiş mesleki faaliyetleri kapsayan meslek olarak tanımlanmıştır. Düzenlenmiş mesleki faaliyet, doğrudan veya dolaylı olarak yasalara, düzenlemelere ve idari koşullara bağlı olarak diploma verilen, unvanları tanınan faaliyettir. Yukarıdaki koşulun sağlanmadığı durumda, eğer mesleğin yüksek standartlarını korumak amacı ile çalışan bir meslek kuruluşu bulunuyor ve bu kuruluş,

- üyelerine bir diploma veriyor,
- tanımladığı mesleki tutuma üyelerinin uymasını sağlıyor,
- üyelerine unvan kullanma hakkı veriyor veya bir diplomaya karşı gelen statülerden yararlanmalarını sağlıyor

ise, böyle bir meslek faaliyeti de düzenlenmiş faaliyet sayılmaktadır.

ii. Fiili Mesleki Tanınırlık

Ev sahibi ülkede bir mesleğin düzenlenmiş olmaması durumunda, o meslek için başka bir ülkeden alınmış yeterlik belgeleri sahipleri haksız rekabet ile karşılaşmaktadır. Buna karşı, ulusal eğitim programlarını topluluk içinde tanıtan enformasyon sistemleri ile değişik mesleklerin tanınırlığı sorunu çözümlenmeye çalışılmaktadır.

AB'nin tek pazar ilkesi çerçevesinde AT Anlaşmasının 57. Maddesi uyarınca çıkarılan

direktifler ile yasal mesleki tanınırlık bağlayıcı konuma getirilmiştir.

1992 Yılı Öncesi Durum

89/48/EEC direktifi öncesinde özellikle sanayi işkollarının, esnaf işkollarının ve ticari faaliyetin AT içinde liberalleştiği görülmektedir. Profesyonellerin meslek deneyiminin ev sahibi ülkede tanınmasına bağlı olan bu liberalleşme;

- sanayi ve zanaat kollarında toptancı ve aracı ticareti (1964),
- sanayi ve zanaat (1964)
- perakendeci ticareti (1968),
- lokanta, bar ve otel hizmetleri (1968),
- gıda sanayii ve meşrubat üretimi (1968),
- kömür için toptancı ticareti (1970),
- toksik ürünlerin ticareti (1974),
- çeşitli faaliyetler (1975),
- seyyar faaliyetler (1975),
- sigorta ve borsa acentaları (1976),
- ulaşım acentaları (1982),
- berberler (1982)

ile ilgili olarak çıkarılan direktiflerle sağlanmıştır.

Daha karmaşık önlemlerin gerektiği ve mesleki eğitim başta olmak üzere bir dizi harmonizasyonun söz konusu olduğu meslekler (örneğin sağlık) için, işkolu başına iki tür direktif bulunmaktadır:

i. Eğitimi/yetişmeyi harmonize ve koordine etmek üzere çıkarılan koordinasyon direktifi: Bu direktif, diplomaların verilmesi ve karşılıklı tanınması için uyulacak niteliksel (program içeriği) ve niteliksel (eğitim yılı sayısı, ders sayısı) ölçütleri saptamaktadır. Koordinasyonun üç ana özelliği bulunmaktadır;

- minimallik: her üye ülkenin kendi diplomaları için fazladan koşulları bulunsa bile, başka bir ülke diplomasını bu fazla koşulları aramaksızın tanıyacaktır.

- bağlayıcılık: eğitim ve öğrenim, direktifle belirtilen minimal koşullara uygun olmak zorundadır.

- esneklik: koordinasyon, üniversitelerin bağımsızlıklarına karışacak ölçüde eğitim ve öğrenimin ayrıntılarına girmeyecektir.

ii. Diplomaların otomatik olarak tanınırlığını sağlayan karşılıklı tanıma direktifi: Eğer bir diploma AT standartlarına uygun ise, içeriğine daha fazla girmek gerekmeyecektir.

İkinci grup direktifler, aşağıdaki meslekler için çıkarılmıştır:

- Sağlık hizmetleri: doktorlar (1979), hemşireler (1979), diş hekimleri (1979), Veterinerler (1978), ebeler (1983), eczacılar (1987).
- Karayolu yolcu ve mal taşımacılığı: çalışma ölçütleri (1974, 1977, 1988) işyeri açma izni (1979), hizmet sunma (1992).
- Avukatlık: değişik ülke avukatlarının mesleki işbirliği (1977) (bu alanda ulusal unvanlar tanınmakla birlikte diplomaların tanınması henüz tam olarak gerçekleşmemiştir).

1992 Yılı Sonrası Durum

1992 yılından başlayarak geçerli olan 89/48/EEC direktifi, yukarıda açıklanan sektör direktiflerinden şu yönleri ile ayrılmaktadır:

i. Sektör direktiflerinin düşey yaklaşımı yerine yatay bir yaklaşım benimsenmiş ve genel tutulmuştur. En az üç yıllık bir eğitimi öngören ve özel direktiflerin konusu olmayan düzenlenmiş tüm faaliyetler için geçerlidir. O güne kadar çok sınırlı hakları olan öğretmenler, mühendisler, gözlükçüler, kinesiterapistler, ruhsatlı muhasebeciler, avukatlar vb., bu direktiften yararlananlar arasındadır.

ii. Direktif örnek bazında işlemektedir. Her üye ülke, sadece kendi vatandaşları için koyduğu koşullara bakarak göçmen adayın diplomasını incelemek ve eğitim ve

yetişmesini değerlendirmekle yükümlüdür. Herhangi bir otomatik olarak kabul edilmiş diploma listesine izin vermeyen bu yaklaşımın iki ana kuralı vardır:

- Sistem, üye ülkeler arasındaki karşılıklı güvene ve eğitim-öğrenim düzeylerinin karşılaştırılabilir olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bir üye ülkede çalışmak için uygun niteliklere sahip olan, diploması bulunan ve gerekli ek eğitimi almış olan profesyonellerin düzenlenmiş bir meslekte çalışmasına ev sahibi ülke tarafından engel olunamaz. Bunun için AB içinden alınmış bir diplomaya sahip olunması veya üçüncü bir ülkeden alınmış diplomanın bir üye ülke tarafından tanınmış olması ve o ülkede üç yıllık mesleki tecrübe ile desteklenmiş olması yeterlidir.
- Eğitim ve yetiştirme sistemi değişik olan ülkeler söz konusu olduğunda, üye ülke açıkları kapatmak için bazı koşullar getirebilir;
 - eğer ders programları arasında bir yıldan çok fark var ise, fazladan meslek tecrübesi aranabilir. Bunun süresi, eksik olan eğitim süresinin iki katını aşamaz. Ehliyetli bir profesyonelin gözetiminde tamamlanacak eğitim süresi ise, eksik olan eğitim süresini aşamaz.
 - eğer ders içerikleri önemli ölçüde değişik ise, göçmen aday ya ehliyetli bir profesyonelin gözetiminde üç yıla kadar bir adaptasyon dönemi geçirmeyi kabul eder ya da eksik olan konuların bir bölümü veya tamamı için yetenek sınavına girer. Ulusal hukukun ayrıntılı olarak bilinmesi gereken hukuk işkollarında ve Konsey'in kabul ettiği bazı diğer mesleklerde, istisna olarak evsahibi ülke anılan seçimi kendisi yapabilir ve sınav koyabilir.

iii. Direktif usul yönünden,

- evsahibi ülkenin her başvurusu dört ay içinde sonuçlandırma zorunluluğu,
- evsahibi ülke kararında gerekçelerin ve itiraz yollarının içerilmesi,

- genel sistemin benzer biçimde uygulanmasını denetlemek üzere, Konsey himayesinde üye ülkelerce atanmış bir koordinatörler grubu bulunması

koşullarını koymuştur.

Sektörel Uygulamalar

89/48/EEC direktifini izleyen 3.1.1994 tarihli AB Resmi Gazetesinde mesleki yeterliliğin karşılıklı olarak tanındığı iş kollarının ve onaylayan ülkelerin listesi yayınlanmıştır:

- Hukuk işkolları: avukatlar.
- Tıp işkolları: doktorlar, hemşireler, diş hekimleri, veterinerler, ebeler, eczacılar.
- Mimarlık.
- Ticaret ve araçlar: toptancılar; ticaret, sanayi ve el işçiliği araçları; serbest çalışan perakendeciler; serbest çalışan kömür ticareti toptancıları veya araçları; toksik ürünlerin ticareti ve dağıtımı; seyyar faaliyetler; serbest çalışan ticaret acentaları.
- Sanayi ve zanaat: imalat ve proses sanayileri; madencilik ve taş ocakları; elektrik, gaz ve temizlik hizmetleri; gıda imalatı ve meşrubat sanayicileri; petrol ve doğal gaz arayıcılığı.
- Ulaşım a ait hizmetler.
- Film sanayii.
- Diğer sektörler (emlakçılık vs. ticari hizmetler, lokantacılık vb. kişiye yönelik hizmetler, çeşitli faaliyetler, berberlik).
- Tarım.
- Diğerleri.

Yukarıdaki işkolları arasında mühendislik dalları bulunmamaktadır. Direktif sektör listelerinde mühendisliğe atıf bulunmaması iki yoldan açıklanabilir;

- her biri güçlü örgütlere ve köklü geleneklere sahip olan ulusal mühendislik mesleği kuruluşları arasında "Avrupa

Mühendisi" için görüş ortaklığı ve harmonizasyon henüz sonuçlanmamıştır,

- mühendislik mesleklerinin Topluluk içinde tanınması ve profesyonellerin istihdamı acil bir sorun değildir.

MÜHENDİSLİK AKREDİTASYONU

Mühendislik meslekleri ile ilgili kalite değerlendirmesi uygulamalarının bir Avrupa sistemine oturtulmasında görev alması beklenen kuruluşlar arasında Avrupa Ulusal Mühendis Örgütleri Federasyonu (FEANI) de bulunmaktadır. Ama bu hizmet halen ulusal sistemler tabanında yürütülmektedir.

İngiltere'de, mesleğin kalite denetiminde akreditasyon kurumları olarak söz sahibi olan İngiliz Mühendis Odaları, Konsey'ce mesleğin düzenlenmişliğini garanti ettiği onaylanmış Avrupa meslek kuruluşları arasındadır.

Üniversite sistemimizin yapılanmasına örnek alınan Alman eğitim sisteminde, bu çalışmada tanımlandığı anlamda bir yükseköğretim kalite değerlendirmesi henüz bulunmamaktadır. Mühendislik diplomasının sağladığı yetkiler değişik yasalarla tanınmıştır. Alman Mühendis Odaları, devlet ile gayri resmi fakat yakın ilişkiler içinde (danışmanlık vb.) çalışmaktadır. Mesleğin tanımlandığı yasalar dışında, ücret ve memuriyet kanunları, inşaat kanunu, çevre koruma kanunu vb. düzenlemeler bulunmaktadır.

Gene ulusal sistemimizin etkilendiği Fransa'da ise, Fransız Mühendisleri ve Bilimcileri Ulusal Konseyi, bu toplumu yönetime karşı temsil etmektedir. Hükümete bağlı olmayan Ulusal Konsey, bir kamu hizmeti kurumu olarak tanınmıştır. Bu ülkede,

- Mühendislik Unvanları Komisyonu (CTI) tarafından akreditasyon verilmekte ve CTT'nın 32 üyesi, Araştırma ve Yükseköğretim Bakanlığı'na atanmaktadır,
- bir mühendislik okulundan alınan ehliyetli mühendis unvanı yasalar ile korunmuştur.

Akreditasyon konusunda köklü bir geleneği sürdürmeleri nedeni ile İngiliz Mühendis

Odaları akreditasyon sistemi aşağıda özetlenmiştir (ayrıca Ref. 23'e bakınız).

Akademik Programların Akreditasyonu

i. Programlarda şu genel nitelikler aranır:

- Programların açıkça tanımlanmış ve ulaşılabilir amaçları bulunmalıdır.
- Müfredat, öğrencilerin ilgili diğer disiplinleri tanımlarına izin vermelidir.
- Kuram ve uygulamanın tümleşmesi temel bir gereksinimdir. Özellikle proje çalışmalarının denetimi ve değerlendirilmesinde sanayi ile işbirliği yapılmalıdır.
- Programlar, mezunların mühendisliğin sosyal ve idari yönlerini takdir etmesine yardımcı olmalı, zaman ve maliyetlerin etkin yönetimi ile mühendislerin topluma karşı sorumlulukları konusunda bilinçlendirmelidir.
- İmtiyazlı Mühendis (Chartered Engineer) adayının sahip olması gereken tasarım ve imalat kavramları, yasal mevzuat bilgisi ve mühendislik problemleri ile başedebilecek bir güven verilmelidir.
- Öğrencilerin başarı değerlendirmesi, hem öğrencinin potansiyelinin hem de sanayi açısından olası performansın göstergesi olmalıdır.
- Programlar üstün nitelikli öğrencileri çekebilmeli, öğrenci grupları arasındaki farklar ilk sınıflarda giderilmeli, son aşamalarda ise eğitim ve mesleki etkinliklerin arasında köprü görevi yapan projeler ile kişisel girişim ve karar verme öğeleri işlenmelidir.

ii. Aranılan özel nitelikler ise programın şu konularını kapsar:

- Öğrenci kalitesi.
- Personel kalitesi.
- Ders kalitesi (hedefler ve felsefe, yapı ve içerik)

iii. Bunların dışında,

- başarının değerlendirilmesi,
 - sanayi ile tanışıklık,
 - kurumun öğrenciye sağladığı ortam ve olanaklar
- değerlendirmenin diğer ana başlıklarını oluşturur.

iv. Akreditasyon süreci,

- ilgili programı yürüten bölümün başvurusu ile başlar ve bölüm gerekli belgeleri Oda'ya iletir,
- bu belgeler ön incelemeye alınır, akademik toplumun ve sanayinin dengeli olarak temsil edildiği bir akreditasyon jürisi (panel) kurulur,
- jüri kurumu yerinde ziyaret eder, akademik personel ile programların amaçlarından öğrenci kabulüne kadar geniş bir alanda görüşmeler yapar,
- jüri seçilmiş öğrenci grupları ile görüşür,
- jüri ziyaretin sonunda personel ile bir daha görüşerek ilk izlenimlerini aktarır,
- ziyaret sonrası ayrıntılı bir rapor hazırlanır. Akreditasyon için jüri önerisini içeren bu rapor Oda'nın akreditasyon komitesine sunulur. Gizli tutulan rapor üzerinde komitece varılan karar Yeterlik Kurulu'na iletilir,
- akreditasyon kararı, yapıcı eleştirilerle birlikte kuruma gönderilir,
- akreditasyon en çok beş yıllık bir dönem için verilir. Özel zayıflıkların giderilmesi için kısa dönemli akreditasyon uygulanabilir,
- kararın olumsuz çıkması durumunda, iyileştirme çabalarına olanak tanımak ve mezuniyet aşamasındaki öğrencileri korumak üzere kuruma iki yıllık bir mühlet tanınır. Bu dönemin sonunda ikinci bir ziyaret yapılır,
- akredite edilmiş dersler, yıllık bültenlerde yayınlanır.

İşyeri Eğitim Programlarının Akreditasyonu

İşyerlerinin, işyeri eğitimine/yetiştirmeye ilgilenmeleri gereken temel ve yaşamsal bir olay olarak bakmaları beklenmektedir.

i. İşyeri eğitiminin amaçları,

- adaylara geniş bir mühendislik ve işyeri örgütlenmesi bilgisi vermek.
- mevcut pratik ve analitik teknikleri en iyi biçimde kullanmalarını sağlamak,
- mühendislik projelerini üstlenebilecek, bu projelerin içerdiği teknik, yönetsel, yasal, güvenlik, ekonomik, mali, ticari ve sosyal etmenleri değerlendirebilecek formasyonu vermektir.

Oda, işyeri eğitiminden adayların,

- imtiyazlı mühendis davranışını sergilemelerini,
- işyerinde gerekli standartlar için uygun önlemleri alabilmelerini,
- işyeri ilişkilerinde ve topluma karşı sorumluluk taşımalarını,
- kuramsal bilgilerini mesleklerinde uygulayabilmelerini,
- endüstriyel ilişkilerin önemini takdir edebilmelerini,
- başka görüşleri anlayabilmeleri ve kuruluş içinde her düzeyde tutarlı ilişkiler kurabilmelerini,
- bir endüstriyel kuruluşu etkileyen ekonomik, insangücü, işletme, bakım, malzeme ve çevre üzerine iş bilgisine sahip olmalarını,
- iyi bir mühendislik pratiğine ve liderlik yeteneğine olan gereksinmeyi takdir edebilmelerini

bekler.

ii. Programın aranan özellikleri;

- üst düzey yönetim desteği,
- profesyonel mühendis oluşumuna katkı,
- amacı belli olan etkinlikler,

- imtiyazlı mühendis için mesleki eğitim ortamı,
- adayın gelişme sicili,
- programın tasarımı, denetimi ve denetlenmesine olan profesyonel mühendis katkısı,
- tecrübeli imtiyazlı mühendislerce yönlendirilen bir danışmanlık sistemi,
- danışmanların eğitimi ve standartlarının denetimi,
- başarı değerlendirme sistemi,
- yeterli kadro ve kaynak

konularını kapsamaktadır.

iii. Akreditasyon süreci,

- başvuru,
- akreditasyon jürisinin oluşturulması,
- işyeri ziyareti,
- sonuç raporunun hazırlanması

aşamalarından oluşur. Akreditasyon süresi beş yıl olup, daha kısa süreli akreditasyonlar da mümkündür.

Akreditasyonun bir amacı da, yeni mezunların uygun yetiştirme olanaklarına sahip işyerlerini seçmelerine yardımcı olmak olduğundan, akredite edilmiş yetiştirme programları düzenli olarak ilan edilir.

AKADEMİK TANINIRLIK

Diplomaların veya öğrenim sürelerinin akademik olarak tanınması, bir ülkede başlamış öğrenimin başka birinde tamamlanıp diplomanın ikinci ülkeden alınabilmesi, bir ülkede alınan derslerin başka birinde akademik programa saydırılması (hatta bu serbestliğin lisanüstü çalışmaları da kapsamı), birbirinden oldukça değişik olan ulusal eğitim sistemlerinin tümleştirilmesi gibi zor bir sorunla ilgilidir. Bu nedenle akademik tanıma, mesleki tanıma gibi tüm eğitim konularını kapsayan bir tek pazar mantığı ile ele alınamaz. Burada amaç, AT Anlaşması'nın 126. Maddesi'nde de belirtildiği gibi, ulusal kimlikler korunurken ulusal eğitim

sistemlerine Avrupa boyutunu vermektir (bu yaklaşım ile, eğitim yerine çalışma alanlarını karşılaştıran mesleki tanıma yaklaşımı arasındaki farka dikkat edilmelidir). Akademik tanınırılık genelde iki sınıfa ayrılmaktadır.

i. Birikimli Akademik Tanınırılık

Geleneksel öğrenci dolaşımı olan bu sistemde, bir ülkede öğrenimini tamamlayan ve diplomasını alan öğrenci diplomanın yeterliğini kabul eden başka bir ülkede daha ileri bir öğrenime başlamaktadır.

ii. Saydırmalı Akademik Tanınırılık

Bu sistemde, bir ülkede programına kaydolan öğrenci, bazı derslerini başka bir ülkede almakta ve dışarıda geçirdiği süre kendi programına sayılmaktadır.

MESLEKİ VE AKADEMİK TANINIRLIKLARIN ORTAK NOKTALARI

Her iki tanınırılığı birlikte ele almaya olanak tanıyan birçok nokta bulunmaktadır;

- iki tanınırılık da, serbest dolaşım hakkının kullanılabilmesi için gereklidir,
- meslek amaçlı yeterlik tanınırılığı uygulamada yükseköğretimin değerlendirilmesi ile yakından ilgilidir,
- sürekli öğrenimin gündeme geldiği bilgi toplumunda, meslek faaliyeti ile yeni becerilerin kazanılmasına yönelik ve değişik yaşlarda başvuru alan öğrenim faaliyeti arasındaki ayırım azalmaktadır,
- bir profesyonel, değişik dönemlerinde akademik tanınırılık ile mesleki tanınırılıktan birine ihtiyaç duyulabilir veya o tanınırılığı kullanmak isteyebilir,
- birikimli akademik tanınırılık ile yasal mesleki tanınırılık idari yönden farklı tabanlara sahip olmakla birlikte, diploma-istihdam ilişkisi açısından benzerdir. Bu bağlamda, akademik tanınırılıktan

sorumlu makamın zaman zaman mesleki tanınırlığa da baktığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. "Quality Management and Quality Assurance in European Higher Education", Education Training Youth, AT Komisyonu, 1993.
2. "Guide to the European Community Program in the Field of Education, Education Training Youth, AT Komisyonu, 1993.
3. "Cooperation in Education in the European Union 1976-1994, Studies No:5, AT Komisyonu, 1994.
4. "Le Magazine for Education, Training and Youth in Europe, Issue 3 Winter 1994.
5. "Eğitim, Formasyon ve Kültür Konularında Değerlendirme Raporu", MEB Yükseköğretim Yurtdışı Eğitim ve Dışişlikler Gn.Md.Yayını, 1990.
6. Toğrol, E., "Yükseköğretimde Akreditasyon ve Değerlendirme", Avrupa Konseyi Üniversite Sorunları Daimi Konferansı Bratislava Toplantısı raporu, 1993.
7. "European Pilot Projects for Evaluating Quality in Higher Education",
"Guidelines for Participating Institutions, 1993; Ara rapor, 1994; Ara rapor, 1995; Education Training Youth-AT Komisyonu yayınları.
8. "On Recognition of Qualifications for Academic and Professional Purposes", COM (94) 596 final, AT Komisyonu, 1994.
9. "Vocational Training in the European Community", COM (91) 397 final, AT Komisyonu, 1991.
10. "The European Dimension of Education", COM (93) 457 final, AT Komisyonu, 1993
11. "Education for Europeans", Avrupa Sanayicileri Yuvarlak Masası raporu, 1995.
12. "Mutual Recognition of Diplomas and Professional Qualifications", European File 20/80, 1980.
13. "The European Community and Recognition of Diplomas for Professional Purposes", European File 13/89, 1989.
14. "Council Directive 89/48/EEC", AT Resmi Gazetesi L 19/16, 1989.
15. "Council Directive 92/51/EEC", AT Resmi Gazetesi L 209/25, 1992.
16. "Council Directive 85/368/EEC", AT Resmi Gazetesi L 199/56, 1985.
17. "Council Resolution 93/C49/01", AT Resmi Gazetesi C 49/1, 1993.
18. "European Federation of National Engineering Associations-Its Aims, Organization and Achievements 1995", FEANI yayını, 1995.
19. "Guide to the FEANI REGISTER", FEANI yayını, 1992.
20. "Situation of Engineers in Europe", FEANI raporu, 1980.
21. "Overview of the Engineering Professional Organization in Italy", İtalyan Mühendisleri Ulusal Konseyi yayını, 1994.
22. "Education of Engineers in the Federal Republic of Germany", Alman Mühendisler Birliği yayını, 1988.
23. "Standards and Routes to Registration", İngiltere Mühendislik Konseyi Politika Bildirgesi, 1984.
24. "Guidelines on Accreditation", İngiltere Elektrik Mühendisleri Odası yayını.
25. "IEE Guidelines on Accreditation of Company Training Schemes", İngiltere Elektrik Mühendisleri Odası yayını.
26. "The Academic Formation of Mechanical Engineers", İngiltere Makina Mühendisleri Odası Yayını, 1993.